

دستور جلسه : مسائل عشایر کوچ رو و راه‌های پیشنهادی

خادمی نماینده اتحادیه صنف مرتعداران:

نخست باید شرایط ایران را از نظر اکولوژیک و تغییرات آب و هوایی مورد توجه قرار داد و مستقل از انسانهایی که اکنون از مراتع استفاده می‌کنند برنامه‌ای برای مراتع تدوین کرد که در آن اندازه اقتصادی و نظام بهره‌برداری تعریف شده باشد. در برنامه مورد نظر حد مطلوب مشخص و اینکه چگونه باید به حد مطلوب برسیم راه‌های مطرح گردد. نباید بر اسکان پافشاری کرد. در خوزستان ۳۰ درصد بهره‌برداران مراتع به ییلاق و قشلاق کوچ می‌کنند و پروانه‌ای هم ندارند. دولت پروانه‌های را اسکان می‌دهد. باید توجه داشت دو نظام بهره‌برداری از مراتع بیشتر نیست روستایی و عشایری. سیستم کوچ عشایر که قدمت طولانی دارد و در آن سیستم همه چیز در جای خودش بود کارآمد تر بود. یک میلیون جمعیت عشایر داریم برای ۷۵ میلیون جمعیت کشور چکار می‌کنیم عشایر مستثنی نیستند. در استان مرکزی ۳۶ هزار پروانه چرا داریم، ولی ۲۸۰ نفر آنها بیش از ۲۰۰ راس دام دارند. بخشی از هزینه که به دلیل تخریب مراتع به کشور تحمیل می‌شود برای خرید پروانه‌های چرای دام واحدهای غیر اقتصادی هزینه کنیم. نباید بر حفظ وضع موجود پافشاری کنیم بلکه باید به وضع مطلوب و راههای رسیدن با آن را تعریف کنیم. در مسئله جایگزین شدن کوچ ماشینی به جای کوچ با دام برای خانوارهای کم‌بضاعت هزینه زیاد چهارپایان است. یک راس چهار پا بیش از ۵ راس دام هزینه دارد. از این رو این قبیل خانوارها نمی‌توانند چهارپا نگهداری کنند و با ماشین کوچ می‌کنند. اکنون اغلب دامدارها چند شغله هستند، فقط دامداران معیشتی وابسته به دام هستند. نظام بهره‌برداری باید به نحوی تعریف شود که نقل و انتقال راحت باشد. افراد نخبه از مرتع خارج شده اند باید مرتعداری اقتصادی باشند تا بمانند. اکنون در صادرات بره‌ای که تا یک و نیم میلیون تومان به فروش می‌رسد ناگزیر در داخل ۴۰۰ هزار تومان می‌فروشیم. یکی از مسائل آمار صحیح و قابل اعتماد است. مسئله دیگر ناهماهنگی در پروانه چرای ییلاق و قشلاق است. در یک قطب پروانه چرا متفاوت از قطب دیگر است. اینکه گفته می‌شود عشایر از سیستم کوچ سنتی ناراحت هستند صحیح نیست، کوچ نوعی از زندگی است که عشایر آن را دوست دارند. حتی متمول‌ترین عشایر نیز وقتی ساختمانی احداث میکنند بعضاً در حیات آن چادر عشایر برپا می‌کنند. عده‌ای هم در رنج هستند چون چاره‌ای جز این ندارند. باید برنامه‌ها را برای افق بلند مدت طراحی کرد. فرزند بنده تمایلی ندارد که اظهار کند فرزند عشایر است، چون ما نظام کارآمد قدیمی را تضعیف کرده ایم و به اعتبار و جایگاه عشایر آسیب زده ایم. باید خروجی مرتع که دام است، بهبود بخشیده شود تا نخبگان وارد این عرصه شوند. باید خروجی مرتع را سامان دهیم. ایجاد تعاونیهای دستوری جواب نمی‌دهد. ۶ سال برای ایجاد میدان دام پیگیر هستیم، میدانی که در آن تبادل اطلاعات و تجربه بین دامداران سراسر کشور صورت می‌گیرد، ولی هنوز نتوانسته ایم محلی برای میدان دام تهیه کنیم. اتحادیه صنف مرتعداران اگر پشتیبانی شود می‌تواند به صورت دولت در سایه نقش ایفا کند.

دکتر رزاقی: ما همیشه برای مردم تصمیم می‌گیریم، اساس کار انسانها هستند. شناختی از توانمندی مردم نداریم. اساس را باید بر انسانها بگذاریم چون هر برنامه‌ای تهیه کنیم آنها باید با آن هماهنگ شوند و اجرا کنند. اکنون راهبردهای برنامه ششم ابلاغ شده در موضوع مرتع فقط اجرای ۱۰ میلیون هکتار طرح مرتعداری دیده شده و در سیاستهای اجرایی توجهی به مردم نشده است. دستگاه اجرایی باید با مردم تصمیم بگیرد نه برای مردم. دکتر معصومی:

با توجه به تنوع اکولوژیک کشور و تجربه چندین ساله آیا می‌توانیم یک تقسیم‌بندی روی تنوع اکولوژیکی و سیستمهای عشای موفق داشته باشیم؟ آیا الگویی برای الهام گرفتن داریم؟

دکتر ارزانی:

مرتعداری نمونه چندین سال مطرح می‌شود ولی کسی توجهی نمی‌کند. مرتعداران برخوردار داریم که بدون منابع مالی و کمک دولت کارهای زیادی

می‌توانند انجام دهند. قبلاً مرتعدار تحصیل کرده و متخصص نداشتیم الان اینگونه نیست. مرتعدار فوق لیسانس مرتعداری داریم باید شناسایی شوند و مورد توجه قرار گیرند. مرتع آقای خادمی نیاز به سرمایه گذاری دولت ندارد. دولت مزاحم آن نشود.

مهندس یوسفی:

از دهه چهل تا کنون همه دستگاهها وظایفشان را انجام داده اند ولی نمی دانیم چقدر موثر بوده است. وضع مراتع در مقایسه با قبل بهتر شده است. الان در اکثر مراتع روستایی در استان مرکزی تعداد گله های دام کاهش یافته است که علت آن تلاشهای صورت گرفته در خارج از منابع طبیعی از جمله صنعت بوده است. ۵ درصد واگذاری اراضی در استان مرکزی اتفاق افتاده که نصف آن در صنعت بوده است و همین میزان کمک زیادی به کاهش دامدار وابسته به مرتع داشته است. ۴۰ میلیارد تومان از محل صندوق ذخیره ارزی قرار است به روستائیان پرداخت شود. باید این سرمایه گذاریها به سمتی هدایت شود که وابستگی مردم به دام را کاهش دهد. بهترین روش مدیریت مراتع روش عشایر کوچ رو است باید از استمرار آن پشتیبانی کرد. اسکان در شیوه کنونی بخش قابل توجهی از مراتع عشایری را به روستایی تبدیل می کند. باید چند کار انجام شود:

ایجاد اعتقاد و باور در مدیران برای حفظ سیستم عشایری، برنامه ریزی از پائین به بالا و منطقه ای برای مناطقی که از نظر اکولوژیک تشابه دارند با مشارکت مردم، جایگاه دولت و حدود دخالت دولت و مسائل اقتصادی در روشهای مرتعداری دیده شود، اشتغال و مالکیت اراضی مورد توجه قرار گیرد. مشکل تصرف مراتع میان بند مورد نظر قرار گیرد. در تبصره یک ماده ۴۷ دام مازاد و خارج از فصل تا ۲۰ درصد ارزش دام باید جریمه شود ولی کمتر قضات رای برای اعمال جریمه صادر کرده اند، زیرا زیر ساخت اعمال قانون فراهم نیست. مشکل مدیریت است نه پول

مهندس فیاض:

استمرار سیستم کوچ به نفع مراتع است. باید به سمت سیستم پایداری حرکت کرد که منافع افراد تامین و منابع نیز حفظ شود. سهم واحدهای مطلوب افزایش داده شود در چنین واحدهای وابستگی بهره برداران به منابع مالی دولت کمتر است. برای افراد کم بضاعت و واحدهای غیر اقتصادی خارج از عرصه منابع طبیعی همانگونه که مثال عینی آن در استان مرکزی اتفاق افتاده است باید چار اندیشی کرد. همه پذیرفته ایم که واحدهای اقتصادی خسارت کمتری به مرتع وارد می کنند ولی از نظر آمار اطلاع دقیقی از وضعیت بهره برداران نداریم. در اصل برای هر یک از سطوح بهره بردار باید راه حل متناسب با آن را پیگیری کرد. در واحدهای مطلوب اصلاح سازو کار بازار با مسئولیت تشکلهای در مورد واحدهای غیر اقتصادی سایر دستگاههای دولتی ورود پیدا کنند و قبول مسولیت کنند. به خصوص در مواردی که منابع طبیعی زمین واگذار می کند، جذب بخشی از این جمعیت در شروط واگذاری دیده شود. تجربه نشان داده است ظرفیت قابل مدیریت توسط منابع طبیعی نتوانسته مسئله این بخش از جمعیت را حل کرده و وابستگی به مراتع را کاهش دهد.

دکتر باغستانی:

قبلاً ثروتمندان کشاورزان و دامداران بودند به تدریج با توسعه صنعت و سودآوری بیشتر آن بخش به تدریج سرمایه های به سمت صنعت سوق پیدا کرد. کشاورزی و مرتعداری نتوانست در جذب سرمایه با صنعت رقابت کند. به تدریج این بخش ضعیف شد و سرمایه ها از آن خارج شد. دلایل آن را می توان در عدم ارتقاء علمی مرتعداری برای توسعه بوده است و اساساً پتانسیل بالقوه آن نیز کم از برای پایداری این بخش راهی جز اقتصادی کردن آن نیست.

دکتر ارزانی :

هیچ کس با کوچ مخالف نیست. صحبت از بهبود بخشیدن به آن است. مرتعداری تا اقتصادی نشود یک جای آن می لنگد. توجه داشته باشیم که ۱۰ درصد تولیدات دامی مربوط به عشایر، ۷۵ درصد مربوط به روستائیان و مابقی به سیستمهای صنعتی و سایرین است.

دکتر معصومی:

عده ای معتقدند در رویکرد جدید نقش اکوسیستمهای مرتعی در سلامت و پایداری جامعه، حفظ آب، تعادل اکوسیستم، تنوع زیستی و ترسیب کربن باید مورد توجه بیشتر قرار گیرد.

مهندس خادمی:

در صورت تعادل بین دام و مرتع، مراتع توان بالقوه رقابت با سایر بخشها را دارد. ولی باید توجه کرد در استان سمنان قیمت گوشت با سه سال قبل تفاوتی نکرده است ولی قیمت چوپان از ۴۰۰ هزار به ۱۲۰۰ هزار تومان افزایش یافته است. دولت باید از طریق بستر سازی از تولیدات پشتیبانی کند. در سیستم کوچ اگر دولت در مسائل آموزش و بهداشت عهده دار مسولیت شود در سایر مسائل مردم خودشان می توانند مسائلشان را حل کنند به شرطی که دولت شرایط را فراهم کند. زنجیره تولید از تولید تا مصرف باید در برنامه ها دیده شود.

مهندس یوسفی:

مسائلی از قبیل امنیت شغلی مرتعداران، تثبیت کاربری و مالکیت از مسائلی است که باید حل شود در این زمینه ها از نظر قانون مشکل داریم. گردشگری و گیاهان دارویی نیز از می تواند به افزایش درآمد کمک کند. به خصوص اینکه مردم شهری از سبک زندگی عشایر که متفاوت است، دیدن و حضور در چنین محیطهایی استفاده می کنند.

مهندس خادمی :

اول باید به محصول اصلی که دام و تولیدات دامی است باید محور باشد سایر مسائل درآمد زا مسائل جانبی است.

دکتر رزاقی:

الویت باید اقتصادی کردن تولید باشد. سرمایه گذاری در خدمات زیاد شده ولی زنجیره تولید دیده نشده است. قیمت گوشتی که از عشایر خریداری می شود تفاوت زیادی با بازار دارد. با اجرای طرحهای الگویی منطقه ای باید راهی برای حل مسائل بدست آورد.

دکتر ارزانی:

راههای افزایش درآمد عشایر، نحوه تامین امنیت عشایراعم از فردی و عرصه مورد استفاده آنها، اقتصادی کردن تولید با محوریت تولید دام و راههای مناسب تامین بهداشت و آموزش عشایر در سیستم عشایر کوچ رو در جلسه آینده مورد بحث قرار گیرد.